Богдан НІКІТЮК,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: nikitiukbohdan08@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ МИСТЕЦТВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МИСТЕЦЬКОГО ЛІЦЕЮ

Освітній процес мистецького ліцею має свою специфіку, оскільки передбачає поєднання теоретичного опанування мистецтва з практичною художньо-творчою діяльністю. Учні не лише знайомляться з особливостями окремих мистецьких напрямів, а й навчаються застосовувати здобуті знання під час виконання творчих завдань. Водночас музика, театр, хореографія та образотворче мистецтво нерідко вивчаються як окремі дисципліни, хоча в реальному художньому процесі вони тісно взаємодіють. Це актуалізує питання інтеграції мистецтв як способу організації навчання, за якого учні можуть простежити зв'язки між різними формами художнього вираження.

Інтеграцію мистецтв не варто зводити до одночасного використання на занятті музики, зображень, літературних текстів або рухових вправ. Визначальним є те, чи допомагає їх поєднання глибше розкрити тему, зрозуміти художній образ або розв'язати конкретне творче завдання. Наприклад, музичний твір може стати основою для створення пластичного етюду, а аналіз живописної композиції – підґрунтям для пошуку мізансцен і визначення просторового рішення театрального епізоду. У таких випадках різні мистецькі засоби не дублюють один одного, а доповнюють, розширюють і поглиблюють сприйняття художнього матеріалу.

Теоретичне підґрунтя для розгляду цієї проблеми становлять дослідження інтегрованого навчання мистецьких дисциплін. В. Жуков розглядає інтеграцію предметів мистецького циклу в контексті встановлення зв'язків між їхнім змістом і способами художнього пізнання [1]. О. Плотницька звертає увагу на можливості інтегративного навчання мистецьких дисциплін, що дає підстави розглядати взаємодію мистецтв як важливий чинник формування цілісного розуміння художньої культури [2]. Для мистецького ліцею ці положення мають практичне

значення, адже дають змогу будувати навчання не лише навколо окремих знань і вмінь, а й навколо їх застосування у творчій діяльності. Показовим у цьому контексті є дослідження А. Баутісти, Л. Тан, Л. Поннусамі та К. Яу, присвячене інтеграції різних видів мистецтва в шкільній освіті. Автори розглядають взаємодію музики, театру, танцю та образотворчого мистецтва через спільну ідею простору [4]. Такий підхід демонструє можливість організації навчання навколо проблеми або художнього поняття, яке розкривається засобами кількох мистецьких дисциплін. Для мистецького ліцею подібним об'єднувальним чинником може бути сценічний образ, ритм, рух, колір, композиція або емоційний зміст твору. Важливо, щоб обрана тема давала змогу встановити змістовий зв'язок між дисциплінами, а не була лише формальним приводом для їх поєднання. Методичні аспекти інтегрованого мистецького навчання розкрито у працях Л. Масол, присвячених організації інтегрованого курсу «Мистецтво» [3]. Зокрема, значення мають порівняння художніх явищ, варіативність навчальних завдань і залучення учнів до активної діяльності. У практиці мистецького ліцею ці підходи можна застосовувати під час аналізу творів різних видів мистецтва, пошуку спільних художніх ознак і виконання творчих завдань, які передбачають використання знань із кількох дисциплін.

Особливі передумови для інтеграції створює театральне мистецтво. Сценічний твір формується завдяки взаємодії драматургічного матеріалу, акторської гри, музичного оформлення, пластики, хореографії та візуального середовища. Тому робота над виставою або окремим сценічним епізодом може стати практичним способом застосування знань, отриманих на різних заняттях. Працюючи над образом персонажа, учень має враховувати не тільки його слова й обставини дії, а й темпоритм, характер рухів, особливості взаємодії з партнерами та простором. Якщо до цього додаються музичне оформлення й сценографія, виникає можливість осмислити сценічний образ як результат взаємодії кількох мистецьких компонентів.

Розглянемо можливий приклад такої роботи. Під час підготовки театральної композиції за літературним твором учні спочатку визначають основну тему, конфлікт і характер персонажів. Далі вони шукають способи передати емоційний зміст епізоду за допомогою інтонації, руху, музики та

просторової організації сцени. На наступному етапі можуть добирати візуальні рішення для декорацій і костюмів, ураховуючи історичний контекст або образну систему твору. У результаті навчальне завдання виходить за межі відтворення тексту й перетворюється на комплексну творчу роботу, у якій кожен мистецький засіб виконує власну функцію.

Водночас інтеграція не повинна нівелювати відмінності між мистецькими дисциплінами. Музика має власні засоби виразності, образотворче мистецтво оперує кольором, лінією та композицією, а театральне мистецтво передбачає дію, сценічне спілкування й створення образу в конкретних обставинах. Завдання педагога полягає в тому, щоб допомогти учням побачити зв'язки між цими засобами, не втрачаючи розуміння їхньої специфіки. Саме тому інтегровані завдання потребують попереднього планування, визначення очікуваного результату та узгодження навчальних дій.

Не менш важливим є характер взаємодії учасників освітнього процесу. Якщо інтеграція передбачає спільну роботу кількох педагогів, необхідно узгодити тематику, послідовність завдань і критерії оцінювання. Якщо ж поєднання мистецтв відбувається в межах одного заняття, педагог має чітко визначити, для чого залучається кожен додатковий художній засіб. Така організація допомагає уникнути поверхового поєднання матеріалу й забезпечує логічний зв'язок між метою заняття та практичною діяльністю учнів.

Інтеграція мистецтв в освітньому процесі мистецького ліцею має розглядатися не як додатковий прийом, а як один зі способів організації змістовної художньо-творчої діяльності. Її педагогічний потенціал полягає у встановленні зв'язків між мистецькими дисциплінами та застосуванні здобутих знань у практичній роботі. Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні методичних моделей інтеграції театрального, музичного, хореографічного й образотворчого мистецтва, а також у визначенні педагогічних умов їх упровадження в освітній процес мистецького ліцею.

Список використаних джерел

1. Жуков В. П. Суть інтегрованого навчання школярів предметів мистецького циклу. *Педагогіка та психологія*. 2017. Вип. 57. URL: https://surl.li/fjmvem (дата звернення 05.10.2026).

2. Плотницька О. В. Перспективні підходи до інтеграційного навчання мистецьких дисциплін. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 197. С. 149–152. URL: https://dspace.cusu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/18d51c0e-3096-4ea0-9779-a4bf6e053e2b/content (дата звернення 05.10.2026).

3. Масол Л. М. Принципи методики навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 5 класі НУШ. *Мистецтво та освіта*. 2022. № 3 (105). С. 26–36. DOI: https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-3(105)-26-36 (дата звернення 05.10.2026).

4. Bautista A., Tan L. S., Ponnusamy L. D., Yau X. Curriculum integration in arts education: Connecting multiple art forms through the idea of “space”. *Journal of Curriculum Studies*. 2016. Vol. 48, No. 5. P. 610–629. DOI: https://doi.org/10.1080/00220272.2015.1089940 (дата звернення 05.10.2026).